Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Eylül-Ekim-Kasım-Aralık Cilt: 10 Sayı:3
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / Sep-Oct-Nov-Dec Volume: 10 Issue: 3
2023
www.joimar.com

TÜRKİYE'DE EĞİTİM VE ÖĞRETİM ALANINDA "ÖRGÜTSEL VATANDAŞLIK" KONUSU İLE İLGİLİ YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÖĞRETİM TEZLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF GRADUATE TEACHING THESES REGARDING "ORGANIZATIONAL CITIZENSHIP" IN THE FIELD OF EDUCATION AND EDUCATION IN TURKEY

***Yaşar NAZIR[1], Adem KAVAL[2], Serdar ÇEKİÇ[2], Havva KARACA[2], İbrahim KARAKAYA[3], Gülşen ASLAN[4]**

[1]Şehit Mehmet Ali Doğan İlkokulu, Denizli, Türkiye
[2]Pakize ve Suzan Özkardeş İlkokulu, Denizli, Türkiye
[3]Münevver-Nafiz Dirlik Anafartalar Ortaokulu, Denizli, Türkiye
[4]Kâtip Çelebi İlkokulu, Denizli
***e-mail:** yusufyusuf3-5@hotmail.com

ÖZET
Bu çalışmanın amacı ülkemizde eğitim alanında "Örgütsel Vatandaşlık Davranışı" konusu ile ilgili yapılan lisansüstü tezleri incelemektir. Bu tezler için belirli kriterler belirlenmiş ve tezlerin incelenmesi bibliyometrik yöntem ile yapılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın evrenini Türkiye'de eğitim ve öğretim alanında çeşitli üniversitelerde yapılan lisansüstü tez çalışmaları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi ise bu tezlerden "Örgütsel Vatandaşlık Davranışı" konusu ile ilgili olan 112 tanesi olarak belirlenmiştir. Belirlenen tezler ile ilgili gerekli incelemeler yapıldıktan sonra, belirlenen ölçütlere göre değerlendirme yapılmıştır. Tezlerin 2005-2020 yılları arasında ve 44 farklı üniversitede yapıldığı, 15'inin doktora tezi, 97'sinin yüksek lisans tezi olduğu; çoğunluğun nicel yöntemle yapıldığı belirlenmiştir.
Anahtar Kelimeler: Eğitim denetimi, lisansüstü öğretim tezleri, örgütsel vatandaşlık davranışı

JEL KODU: I21

ABSTRACT
The aim of this study is to examine the postgraduate theses on the subject of "Organizational Citizenship Behavior" in the field of education in our country. The certain criteria were determined for these theses and the examination of theses was done with the bibliometric method. Therefore, the universe of the research consisted of postgraduate thesis studies conducted in various universities in the field of education and training in Turkey. The sample of the research was determined as 112 of these theses related to the subject of "Organizational Citizenship Behavior". After the necessary examinations were made about the determined theses, evaluation was made. It was determined that theses were made between 2005-2020 and in 44 different universities; 15 of the theses were doctoral theses and 97 of them were master's theses; the majority of them were made by quantitative method.
Key Words: Educational supervision, graduate teaching theses, organizational citizenship behavior

JEL CODE: I21

GİRİŞ

Vatandaşlık kavramı literatürde üzerinde sıklıkla durulan kavramlar arasında yer almakla beraber, vatandaşlık terimi yurduna sahip çıkan anlamına gelmektedir. Söz konusu kullanımdan yola çıkılarak örgütsel vatandaşlığın örgütüne sahip çıkan çalışan olarak ifade edilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalara göre örgütsel vatandaşlık davranışı formel ödüllendirme sisteminde doğrudan ve açık bir biçimde yer almayan, ancak yine de çalışanın

kendi isteği sergilediği örgütü geliştirme amaçlı olan davranışları içermektedir (Uysal, Sarıer & Çilek 2019). Organ'a (1988) göre örgütsel vatandaşlık kavramı "çalışanların kurumda kendileri için tanımlanan görevleri kapsamında olmayan, gönüllü olarak gösterdikleri ekstra tavırlar" şeklinde tanımlanmaktadır (akt. Alarçin 2020). Diğer bir ifadeyle örgütsel vatandaşlık kavramı çalışanların işyerinde belirlenmiş olan kurallar çerçevesinde örgüt lehine yaptıkları ve gönüllülük esasına göre gerçekleştirdikleri davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır (Karacaoğlu & Güney, 2010).

Bireyin isteyerek ve kendi içinden gelerek gösterdiği örgütsel vatandaşlık davranışı için hiçbir karşılık görme isteği ortaya çıkmamaktadır İş yaşamında çalışanlardan yapılması beklenmediği halde kişinin mesai bitmesine karşın çalışmaya devam etmesi veya görev tanımı dışında fazladan herhangi bir personele işi için yardımda bulunması onun örgütsel vatandaşlık davranışı sergilediğini gösterir (Sezgin, 2005). Her meslek dalında örgütsel vatandaşlık davranışı farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Polisin temel amacı asayişi sağlamak iken, öğretmenin amacı öğrencilere iyi bir eğitim sunmak ve onları yönlendirmektir. Benzer şekilde doktorun amacı hastalarını iyileştirmek şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar toplumsal yaşam döngüsü içinde kendine ait sorumlulukların dışında birtakım işleri gönüllülük esasına dayalı yapabilmektedir. Bu durum örgütsel başarının artmasına katkı sağlamaktadır. Fedakarlığın, samimiyetin, yardımseverliğin bireylere bir davranış olarak kazandırılması örgütlerin yanında topluma da katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda örgütsel vatandaşlık davranışı insanların yapmış oldukları her türlü fedakârlık ve yardım gibi unsurları içermekle beraber, sadece bireysel değil toplumsal açıdan da birçok faydayı beraberinde getirmektedir. Örgütsel vatandaşlık davranışının faydalarının ele alındığı çalışmalarda örgütsel vatandaşlık davranışı ile iş doyumu, iş motivasyonu ve örgütsel bağlılık arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu rapor edilmiştir (Alpkan ve ark., 2005; Demirtaş, 2010; İyidemirci & Aydıntan, 2018; Gedik & Üstüner, 2017).

Örgütsel vatandaşlık davranışı temel olarak beş alt boyuttan oluşmaktadır. Söz konusu alt boyutlar diğerkâmlık, vicdanlılık, centilmenlik, sivil erdem ve nezaket şeklinde sıralanmaktadır. Diğerkâmlık (özgecilik) alt boyutu ile boyutu ile işle ilgili problemlerin oluşmasının engellenmesi, vicdanlılık (ileri görev bilinci) alt boyutuyla örgüt çalışanlarının görev tanımlarını daha yüksek seviyeye çıkarılması, centilmenlik (sportmenlik) alt boyutu ile örgütün olumlu yönlerini öne çıkartması, nezaket boyutunda ise sorun oluşturacak davranışların ortaya çıkmadan engellenmesi ifade edilmektedir. Sivil erdem alt boyutu ise kurum imajını destekleyici ve kurum popülerliğini arttırıcı davranışlardan meydana gelmektedir (Çetin, 2011; Titrek ve ark., 2009; İlısu, 2012).

Literatürde yer alan bilgiler değerlendirildiği zaman beş alt boyuttan meydana gelen örgütsel vatandaşlık davranışı bireysel yaşamı ve örgütsel yapıyı olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum çalışanlarda örgütsel vatandaşlık davranışını arttıran önlemler alınmasını zorunlu hale getirmektedir. Bunun sağlanabilmesi de örgütsel vatandaşlık davranışını etkileyen unsurların iyi bilinmesi ile mümkündür. Literatürde yer alan çalışmalarda örgütsel vatandaşlık davranışını etkileyen faktörler; performans, motivasyon, bireysel gereksinimler, örgütsel adalet, statü ve hiyerarşik düzey, cinsiyet, yaş, iş gören morali, çalışan güveni, örgüte duyulan güven, işin özellikleri, yöneticilerin liderlik tarzları, kişi örgüt bütünleşmesi örgüt kültürü,

örgüte aidiyet, işe yönelik tutumlar, örgütün özellikleri, örgütsel vizyon, çalışanların kişilik özellikleri, iş doyumu, örgütsel bağlılık ve işe karşı çalışan yaklaşımları şeklinde sıralanmaktadır (Kaya, 2013).

İş yaşamında önemli bir yere sahip olan örgütsel vatandaşlık davranışının eğitim kurumlarında da büyük bir öneme sahip odluğu bilinmektedir. Özellikle yoğun çalışma temposuna sahip olan öğretmenler ile okul yöneticilerinin iş yaşamında yüksek performansa sahip olmaları ve öğrenci gelişimine katkı sağlamaları örgütsel vatandaşlık davranışlarını yüksek düzeyde sergilemeleri ile mümkündür. Eğitim kurumlarında çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışı sergileme düzeylerini arttırmak için öncelikli olarak eğitim kurumlarında örgütsel vatandaşlık davranışını etkileyen unsurların incelenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yürütülen bu çalışmada Türkiye'de eğitim ve öğretim alanında "örgütsel vatandaşlık" konusu ile ilgili yapılan lisansüstü öğretim tezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeline, evren ve örneklem grubuna, veri toplama süreci ile veri analizinde kullanılan yöntemlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Yürütülen bu çalışma kapsamında örgütsel vatandaşlık davranışı konusundaki tezler doküman analizi ve bibliyometrik yöntem ile değerlendirilmiştir. Araştırma sadece ulusal alanyazında yayınlanmış olan lisansüstü tez çalışmaları ile sınırlandırılmıştır. Araştırma modeli olarak bibliyometrik yöntemden faydalanılmıştır. Bibliyometrik yöntemde, yayınlar ve belgeler belirli özellikler itibariyle bilimsel olarak analiz edilerek amaç doğrultusunda bulgular elde edilmektedir (Al & Çoştur, 2007). Bu kapsamda yürütülen bu araştırmada 2005-2020 yılları arasında örgütsel vatandaşlık davranışı konusundaki tezler incelenmiş, belirlenen kriterler açısından betimlenme yapılmıştır.

Evren-Örneklem

Yürütülen bu çalışmanın evreni Türkiye'de örgütsel vatandaşlık davranışı alanında yapılan lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemi ise YÖK Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde erişim engeli bulunmayan 112 tez çalışmasından meydana gelmiştir.

Veri Toplanması ve Analizi

Yapılan bu araştırmada erişim izni olan tezler indirilerek araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Çalışma konusuyla ilgili bulunan 97 yüksek lisans ve 15 doktora tezi olmak üzere, toplam 112 tez araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışma kapsamında verilerin analizinde frekans ve yüzdeler kullanılmıştır. Veriler için esas alınan kriterlere göre tezler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Değerlendirme sürecinde farklılıkların olduğu araştırmalar üzerinde tartışılarak uzlaşmaya varılmıştır. Böylece veri girişinde güvenirlik düzeyinin arttırılması amaçlanmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümde "örgütsel vatandaşlık davranışı" konusunda yapılmış tezlerinin tür, tarih, üniversite, yöntem (araştırmanın modeli ve örneklem modeli), sonuç ve öneriler başlıkları altında incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Lisansüstü Öğretim Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Yapılan Tez Sayısı	2	4	4	5	7	3	11	2	3	9	14	5	10	6	21	6

Grafik 1. İncelenen Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

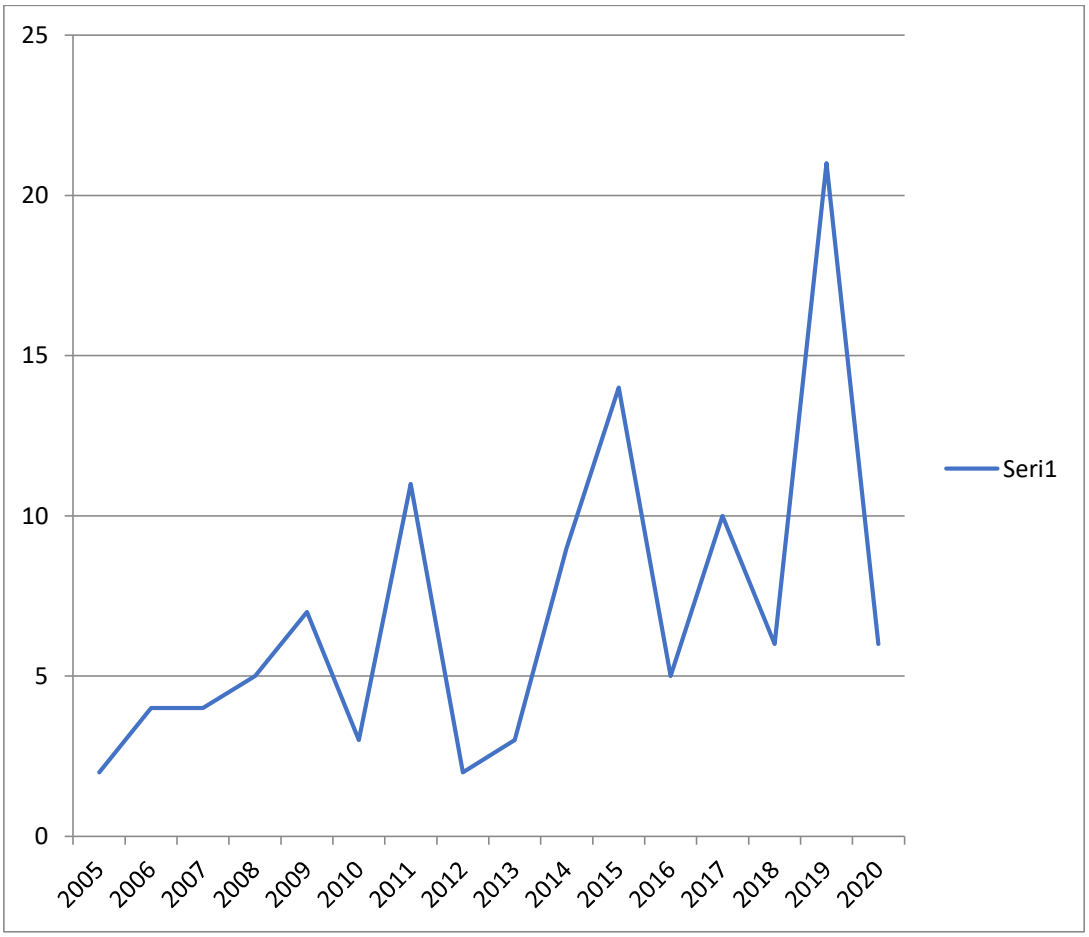

Tablo 1'de de görüldüğü gibi 2005-2020 yılları arasında örgütsel vatandaşlık davranışı 112 kez tez çalışması olarak çalışılmıştır. Örgütsel vatandaşlık davranışı son yıllarda ilgi çekmiş yapılan çalışmaların yarısı son beş yılda yapılmıştır. Daha önceki yıllarda ise fazla ilgi çeken bir konu değildir. Örgütsel vatandaşlık davranışı en fazla 21 tez ile 2019 yılında incelenmiş, en az ise ikişer tez ile 2005 ve 2012 yıllarında incelenmiştir.

Tablo 2. Lisansüstü Öğretim Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Üniversite	Yapılan Tez Sayısı	Tezin Yapıldığı Üniversite	Yapılan Tez Sayısı
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2	Harran Üniversitesi	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi	12	Hitit Üniversitesi	1
Akdeniz Üniversitesi	1	İnönü Üniversitesi	3
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	1	İstanbul Okan Üniversitesi	4
Ankara Üniversitesi	1	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	4
Atatürk Üniversitesi	1	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	3
Bahçeşehir Üniversitesi	2	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	3
Balıkesir Üniversitesi	3	Kocaeli Üniversitesi	1
Beykent Üniversitesi	1	Maltepe Üniversitesi	1
Bursa Uludağ Üniversitesi	1	Marmara Üniversitesi	1
Cumhuriyet Üniversitesi	1	Mevlana Üniversitesi	3
Dicle Üniversitesi	1	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2
Dumlupınar Üniversitesi	1	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1
Düzce Üniversitesi	1	Pamukkale Üniversitesi	3
Ege Üniversitesi	3	Sakarya Üniversitesi	5
Erciyes Üniversitesi	1	Selçuk Üniversitesi	2
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	3	Trakya Üniversitesi	2
Fatih Üniversitesi	1	Uşak Üniversitesi	4
Fırat Üniversitesi	7	Yeditepe Üniversitesi	6

Gazi Üniversitesi	8	Yıldız Teknik Üniversitesi	1
Gaziantep Üniversitesi	3	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1
Hacettepe Üniversitesi	2	Zirve Üniversitesi	3

Grafik 2. Lisansüstü Öğretim Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

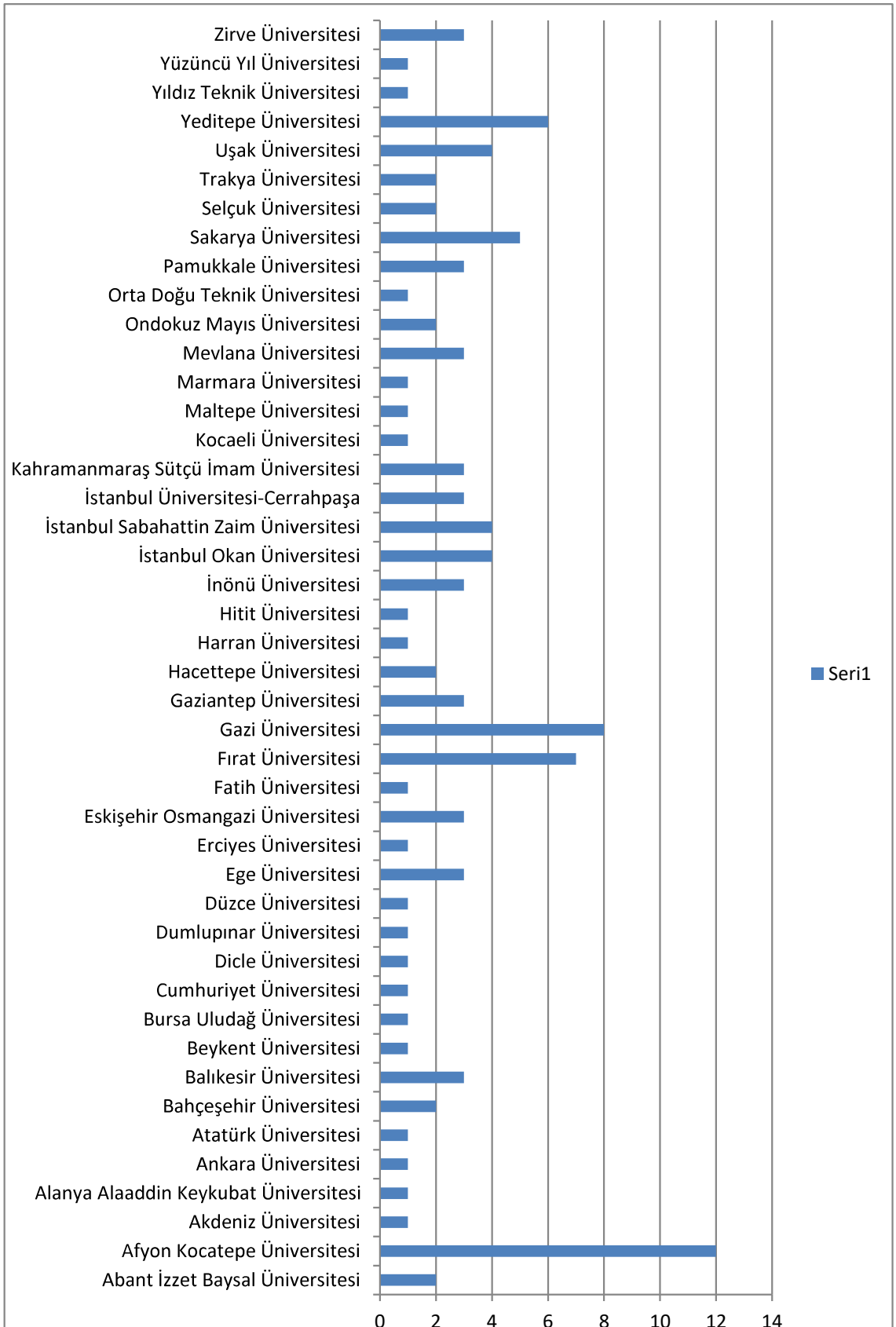

Tablo 2‘de de görüldüğü gibi örgütsel vatandaşlık alanında yapılan tezlerin yapıldığı üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde; 112 tez çalışmasının 44 farklı üniversitede yapıldığı görülmektedir. Bu üniversitelerden Afyon Kocatepe Üniversitesi 12 tez çalışması ile ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 3. 2005-2020 Yılları Arasında Türkiye’de Yapılan Tezlerin Türleri

Yürütülen Tezin Türü	Yürütülen Tezin sayısı
Doktora Tezi	15
Yüksek Lisans Tezi	97

Grafik 3. İncelenen Tezlerin Türleri

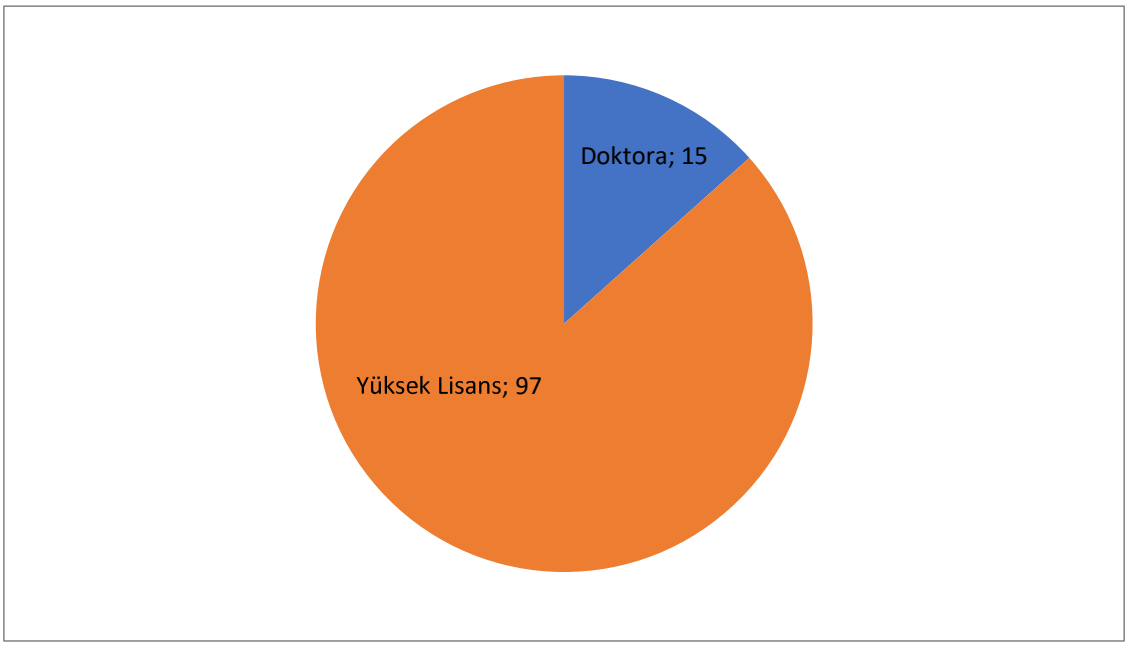

Tablo 3‘te de görüldüğü gibi örgütsel vatandaşlık alanında yapılan tezlerin türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 112 Tezin 97 tanesinin yüksek lisans tezi, 15 tanesinin ise doktora tezi olduğu sonucu çıkmaktadır.

Grafik 4. İncelenen Tezlerin Konuları

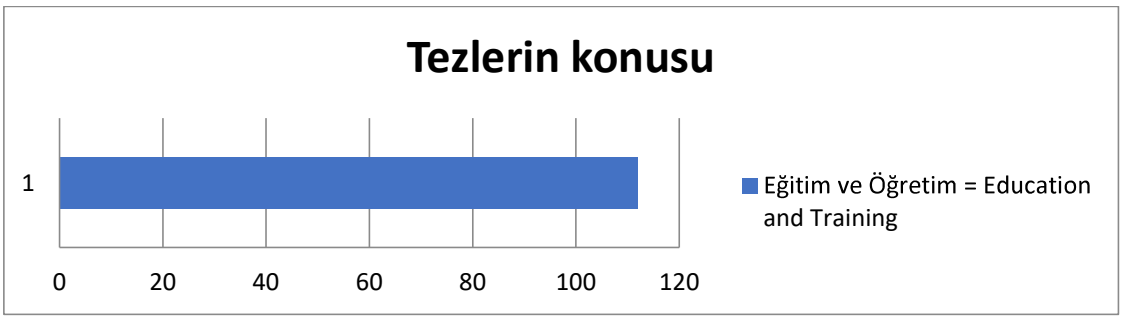

Örgütsel vatandaşlık alanında yapılan tezlerin tamamı eğitim ve öğretim alanında yapılmıştır

Tablo 4. İncelenen Tezlerin Araştırma Yöntemleri

Yürütülen Araştırma Yöntemi	Tez sayısı
Karma	3
Nicel	107
Nitel	2

Grafik 5. İncelenen Tezlerin Araştırma Yöntemleri

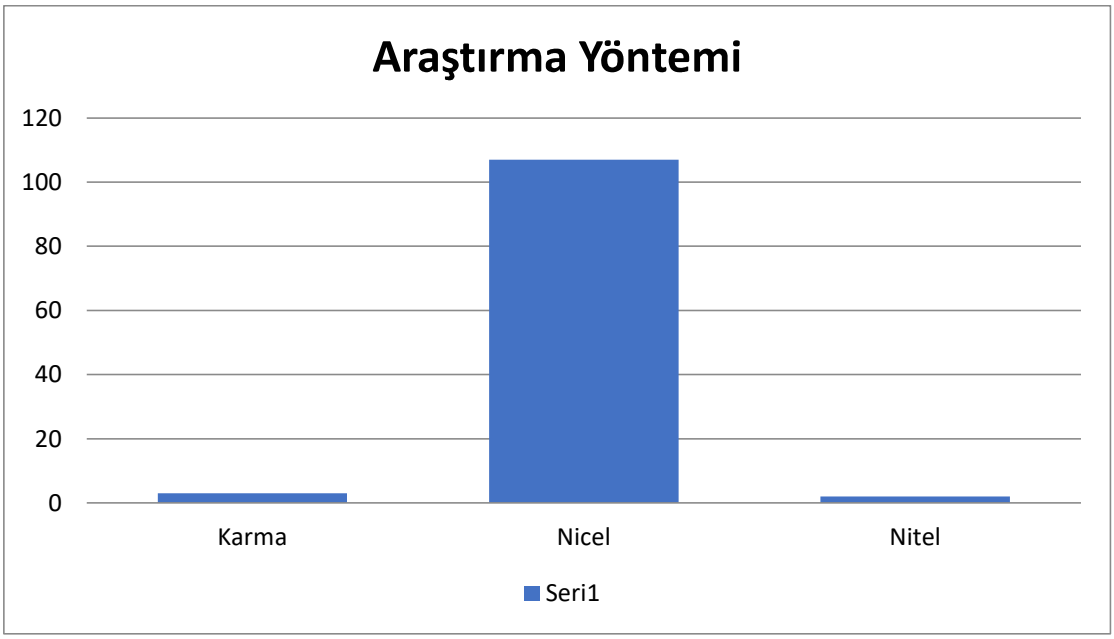

Örgütsel vatandaşlık alanında yapılan tezlerde çoğunlukla nicel araştırma yapılmış, geri kalan 3 tezde karma yöntem ve 2 tezde de nitel araştırma yöntemine gidilmiştir.

Tablo 5. İncelenen Tezlerin Örneklem Yöntemleri

Örnekleme Yöntemi	Örneklem sayısı
Basit Tesadüfi Örnekleme Yöntemi	85
Tabakalı ve Küme Örnekleme Yöntemi	4
Kolayda Örnekleme Yöntemi	1
Küme Örnekleme Yöntemi	9
Tabakalı Örnekleme Yöntemi	11
Örnekleme Alınmamıştır	2

Grafik 6. İncelenen Tezlerin Örneklem Yöntemleri

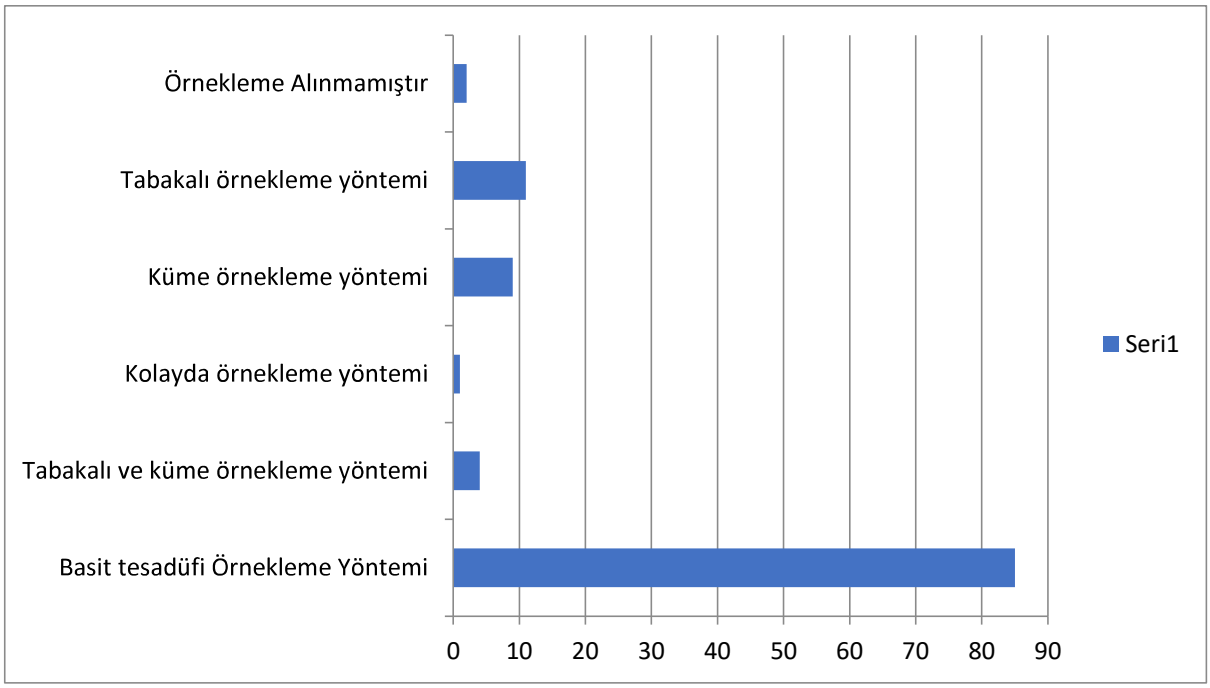

Örgütsel vatandaşlık alanında yapılan tezlerde beş farklı örnekleme yöntemi alınmış iki tezde ise örnekleme gidilmemiştir. Alınan örnekleme yöntemleri arasında en fazla 83 tezde basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örneklem yöntemi ise bir tezde tercih edilmiş, 2 araştırmada ise örnekleme alınmamıştır.

Tablo 6. İncelenen Tezlerin Örneklem Sayıları

Tez Sıra No	Örneklem Sayısı	Tez Sıra No	Örneklem Sayısı
1	12	57	534
2	371	58	404
3	338	59	334
4	214	60	432
5	475	61	997
6	343	62	350
7	304	63	822
8	567	64	1045
9	721	65	548
10	323	66	316
11	790	67	401
12	289	68	304
13	249	69	447
14	366	70	927

15	760	71	659
16	344	72	287
17	653	73	424
18	223	74	871
19	535	75	538
20	340	76	201
21	300	77	839
22	392	78	711
23	1025	79	254
24	422	80	400
25	381	81	270
26	7847	82	349
27	329	83	115
28	372	84	336
29	480	85	252
30	291	86	1036
31	257	87	517
32	348	88	275
33	254	89	309
34	457	90	445
35	325	91	372
36	600	92	299
37	856	93	229
38	693	94	367
39	330	95	367
40	201	96	11
41	346	97	546
42	785	98	362
43	422	99	305
44	401	100	731
45	360	101	159
46	406	102	136
47		103	416
48	282	104	334
49	265	105	598
50	271	106	556
51	381	107	851
52	200	108	324
53	835	109	450
54	285	110	423
55	212	111	325

56	713	112	422

Grafik 7. İncelenen Tezlerin Örneklem Sayıları

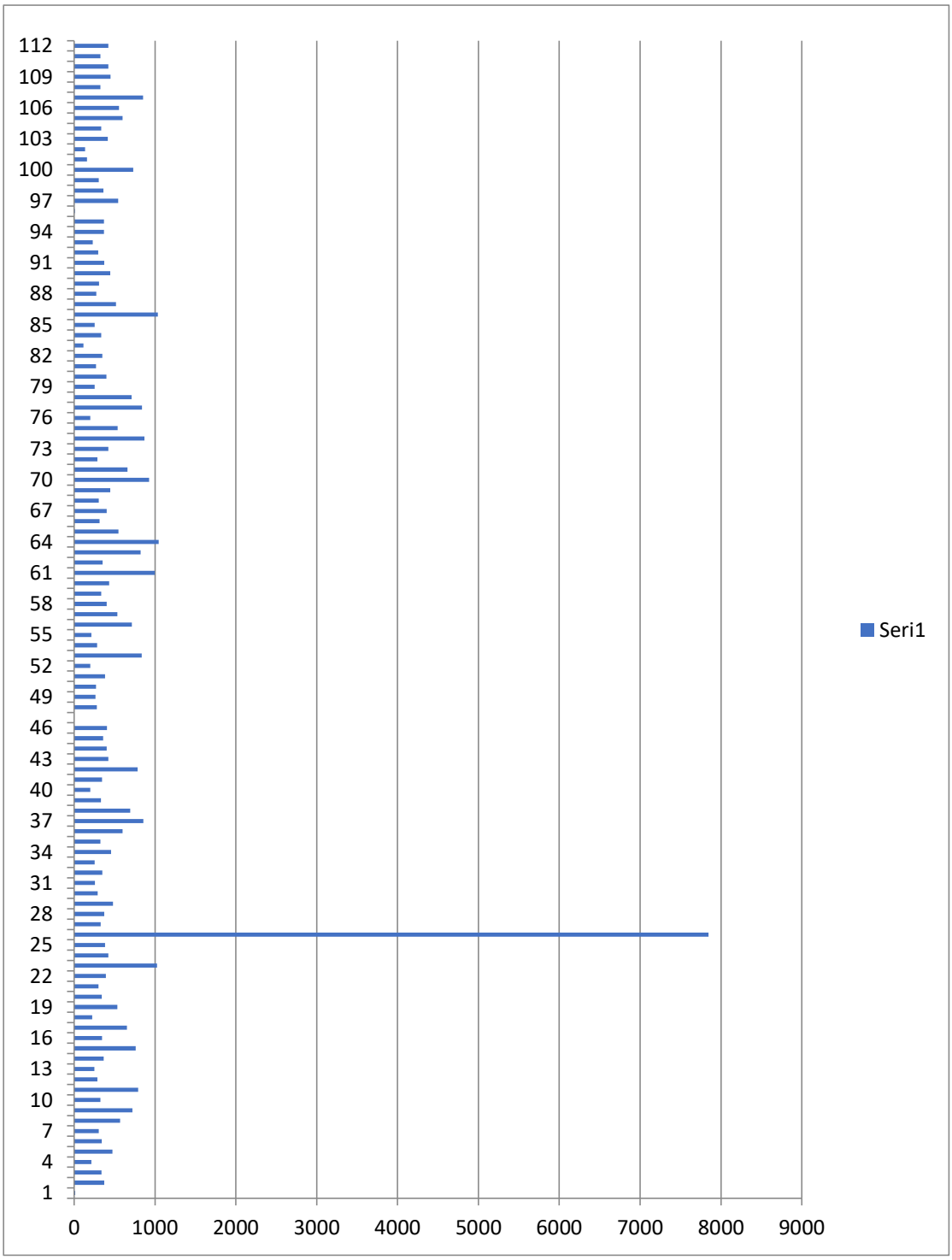

Örgütsel vatandaşlık alanında yapılan tezlerde farklı sayılarda örneklem sayıları alınmıştır. Örneklem sayısı 11 ile 7847 arasında değişmektedir.

Tablo 7. İncelenen Tezlerin Değişkenleri

1. Değişken	2. Değişken	3. Değişken
Motivasyon		
Duygusal Bağlılık		
Mesleki Motivayasyon		
Örgütsel Destek Algısı		
Örgütsel Sinizm		
Karizmatik Liderlik		
Örgütsel Destek		
Değişime Direnç Düzeyleri		
Örgütsel Adalet	Örgütsel Sessizlik	
İş Doyumu		
Üretkenlik Karşıtı İş Davranışı	Örgütsel Adalet	
Duygusal Emek		
Duygusal Zekâ		
Örgütsel Güç Kaynakları	Örgütsel Kimlik Algısı	
Otantik Liderlik	Örgütsel Bağlılık	
Örgütsel Vatandaşlık Davranışı		
Örgütsel Bağlılık		
Lider Üye Etkileşimi		
İş Yaşam Dengeleri		
Örgütsel İmaj		
Psikolojik Sermaye		
Mobbing		
Sosyal Adalet Liderliği	Yöneticiye Bağlılık	
Yönetsel Davranış Becerileri		
Makamsal Güç Kaynakları	Örgütsel Sinizm	
Kolektif Öğretmen Yeterliği	Örgütsel Sinizm	
Örgütsel Bağlılık	Etik Davranışlar	
Beş Faktör Kişilik Özellikleri		
Örgütsel Sosyalleşme		
Dönüşümcü Liderlik	İşlemci Liderlik	Akademik Performans
Değer Algıları		
Otantik Liderlik	Makyavelizm	Johari Penceresi
Örgütsel Bağlılık		
Okulların DNA Profilleri		
Örgütsel Sağlık		
Örgütsel Sinizm		
Örgütsel Politika	Örgütsel Bağlılık	
Etik Liderlik Davranışları		
Dönüşümcü Liderlik	İşlemci Liderlik	Örgütsel Sessizlik
Psikolojik İyi Olma		
Örgütsel Yabancılaşma		

Etkileme Taktikleri	Okul Farkındalığı	
Duygusal Zekâ	Okul Kültürü	
Esnek Liderlik Davranışları		
Örgütsel Sinizm		
Örgütsel Vatandaşlık Davranışı		
Örgütsel Çıktılar	Liderlik Stilleri	
Mesleki Tükenmişlik		
Örgütsel Vatandaşlık Davranışı		
Motivasyon		
Öğretmen Liderliği	İşe Sarılma	
Mesleki Tükenmişlik		
Örgütsel İmaj Algıları	Öğrenci Başarıları	
Örgüt Kültürü	Tükenmişlik	
Güç Kaynakları		
Örgütsel Öğrenme	Okul Etkililiği	
Örgütsel Adalet		
İş Etiği		
Etik Liderlik Davranışları	Etik Kültür	
Dönüşümcü Liderlik Rolleri		
Örgütsel Adalet	Sosyal Destek	
Okul İklimi		
Takım Liderlik Davranışları	Örgütsel Adanmışlık	Öğretmenlerin İş Doyumu
Yönetsel Güçlülük	Örgütsel Bağlılık	İş Doyumu
Örgütsel Vatandaşlık Davranışı		
Okul Etkililiği		
Örgütsel Güven		
Duygusal Zekâ		
Motivasyon		
Örgütsel Vatandaşlık Davranışı		
Dönüşümcü\Dönüşümsel Liderlik	Etkileşimsel Liderlik	
Yönetsel Tarz	Tükenmişlik Düzeyleri	
Problem Çözme Becerileri		
Örgüt Kültürü	Örgütsel Güven	
Performans Yönetimi		
Mesleki Tükenmişlik		
Liderlik Stili		
Öğretimsel Liderlik		
Arkadaşlık Başarı Çabası	Statü Çabası	
İstihdam Biçimleri		
Örgütsel Vatandaşlık Davranışları		
Dönüşümcü\Dönüşümsel	Etkileşimsel Liderlik	Serbestlik Tanıyan Liderlik

Liderlik		
Örgütsel Ahlaki İklim	Örgütsel Bağlılık	
Çalışma Değerleri		
Değer Tercihleri		
Duygusal Zekâ	Duygusal Adanmışlık	İş Doyumu
Meslek Etik İlkeleri		
Yaşam Kalitesi		
Denetim Odağı		
Örgütsel Güven		
Öz-Yeterlilik		
Örgütsel Bağlılık	Örgütsel Yabancılaşma	
Örgütsel İklim		
Mesleki Tükenmişlik		
Çalışma Değerleri		
Fazladan Rol Davranışı		
Örgütsel Sessizlik	Örgütsel Tükenmişlik	
Örgütsel Adalet		
Duygusal Emek		
Entelektüel Liderlik	Örgütsel Destek	
Dönüşümcü Liderlik		
Duygusal Zekâ		
Örgüt Kültürü		
Örgütsel Vatandaşlık Davranışı		
Duygusal Emek		
Eğitim Düzeyi		
Örgütsel Adalet	Örgütsel Güven	
Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri		
Kişilik Özellikleri		
Bürokrasi		
Değerlere Göre Yönetim		
Otantik Liderlik		

Örgütsel vatandaşlık alanında yapılan tezlerde vatandaşlık 7 tezde tek başına çalışılmıştır. Bunun yanında 78 tezde bir değişken, 21 tezde iki değişken ve 6 tezde üç değişken ile çalışılmıştır. İncelenen 112 tezde toplam 34 farklı değişken incelenmiş, bu değişkenlerden liderlik 26 tezde değişken olarak kullanılmıştır. Bunun yanında bağlılık 10 kez, tükenmişlik ve adalet konuları 7 kez incelenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yürütülen bu çalışma kapsamında örgütsel vatandaşlık davranışı alanında çeşitli üniversitelerde yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında 2005-2020 yılları arasında tamamlanmış, YÖK tez merkezine ulaşmış ve erişim engeli olmayan lisansüstü öğretim tezleri incelenmiştir. Araştırmada ele alınan tezlerin büyük bir bölümünü (% 87) yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Örgütsel vatandaşlık davranışı alanında yapılan 112 tez çalışmasının 44 farklı üniversitede yapıldığı belirlenmiştir. Söz konusu üniversitelerden Afyon Kocatepe

Üniversitesi 12 tez çalışması ile ilk sırada yer almaktadır. "Örgütsel vatandaşlık davranışı" alanında yapılan tezlerin yarısına yakını (62 adet) 2015-2020 yılları arasında yapılmıştır. Son yıllardaki üniversite sayılarındaki artışa paralel olarak lisansüstü eğitim gören öğrenci sayılarındaki artış 2015–2020 yılları arasında bu alanda yazılan tezlerin sayıca artmasının nedeni olduğu düşünülmektedir.

Yürütülen bu araştırma kapsamında örgütsel vatandaşlık davranışı alanındaki tezlerin konulara göre dağılımı incelendiği zaman tüm çalışmaların eğitim öğretim konusunda yapıldığı tespit edilmiştir. Örgütsel vatandaşlık davranışı alanında yapılan araştırmalar konu yönünden sadece eğitim öğretim olması Türkiye'deki çalışmaların sadece okullarda yapıldığını göstermektedir. Bu sonucun örgütsel vatandaşlık literatüründe yer alan makaleler ile uyumlu olduğu görülmektedir. Nitekim ülkemizde örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine yapılan çalışmaların sıklıkla okullarda yürütüldüğü görülmektedir (Polat & Celep, 2008; Baş & Şentürk, 2011; Buluç, 2008).

Literatürde yer alan özgün çalışmalarda örgütsel vatandaşlığı etkileyen faktörler ve örgütsel vatandaşlık davranışının çıktılarının farklı değişkenlere göre incelendiği görülmektedir (Güçel, 2013; Yeşilyurt & Koçak, 2014; Sökmen ve ark., 2015). Buna karşılık lisansüstü tezlerde örgütsel vatandaşlık davranışı alanının değişik konularda yapılmamış olmasının bir eksiklik olduğu hissedilmektedir. Araştırma yöntemlerinden 107 adet araştırmada nicel araştırma yöntemi seçilmiştir. Nitel araştırma yöntemi ise 2 adet araştırmada kullanılmıştır. Ayrıca 3 araştırmada da karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme yönteminde basit tesadüfi örnekleme yöntemini kullanan 85 adet araştırma yaklaşık olarak araştırmaların yarısını oluşturmaktadır. Bu yöntemin fazla kullanılması araştırmanın yapıldığı evrenin fazla ve araştırma yapılacak örnek grupların karmaşık olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Evrenin genişliği ve araştırmaya gönüllü katılımın zorluğu basit tesadüfi örnekleme yöntemine başvurma eğilimi gösterme sebeplerinden olabilir. Eğitim kurumlarında örgütsel vatandaşlık davranışının yöneticiler, öğretmenler, veliler ve öğrenciler üzerindeki olumlu etkileri göz önünde bulundurularak okullarda örgütsel vatandaşlık davranışı sergileme düzeyini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Al, U., & Coştur, R. (2007). Türk psikoloji dergisi'nin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği, 21*(2), 142-163.

Alarçin, S. (2020). *Okul müdürlerinin karizmatik liderlik davranışları ile öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Alpkan, L., Dilek, H., & Bozlağan, R. (2005). Liderlik tarzlarının güven ve adalet algısı yoluyla örgütsel bağlılık, iş tatmini ve örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine etkileri. *Savunma Bilimleri Dergisi, 4*(1), 44-69.

Baş, G., & Şentürk, C. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel vatandaşlık ve örgütsel güven algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 1*(1), 29-62.

Buluç, B. (2008). Ortaöğretim okullarında örgütsel sağlık ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(4), 571-602.

Çetin, F. (2011). *Örgütsel vatandaşlık davranışlarının açıklanmasında örgütsel bağlılık, iş tatmini, kişilik ve örgüt kültürünün rolü*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Demirtaş, H. (2010). Dershane öğretmenlerinde örgütsel bağlılık ve iş doyumu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(2), 177-206.

Gedik, A., & Üstüner, M. (2017). Eğitim örgütlerinde örgütsel bağlılık ve iş doyumu ilişkisi: Bir meta analiz çalışması. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8*(2), 41-57.

Güçel, C. (2013). Örgütsel bağlılığın örgütsel vatandaşlık davranışına etkisi örgütsel adaletin aracılık rolü: İmalat işletmelerine yönelik bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi, 5*(2), 173-190.

İlısu, İ. (2012). *Personel güçlendirmenin örgütsel vatandaşlık davranışı ve işten ayrılma niyetine etkisi üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.

İyidemirci, H., & Aydıntan, B. (2018). Motivasyon, örgütsel vatandaşlık davranışı ve işten ayrılma niyeti arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma; Ostim Organize Sanayi Bölgesi örneği. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 4*(3), 131-144.

Karacaoğlu, K., & Güney, Y. (2010). Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının, örgütsel vatandaşlık davranışları üzerindeki etkisi: Nevşehir ili örneği. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9*(34), 137-153.

Kaya, Ş.D. (2013). Örgütsel vatandaşlık davranışı. *Türk İdare Dergisi*, 476, 265-286.

Polat, S., & Celep, C. (2008). Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel güven, örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algıları. K*uram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,* 54, 307-331.

Sezgin, F. (2005). Örgütsel vatandaşlık davranışları: kavramsal bir çözümleme ve okul açısından bazı çıkarımlar. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25*(1), 317-339.

Sökmen, A., Şahal, S., & Söylemez, M. (2015). Örgütsel adaletin örgütsel vatandaşlık davranışına etkisi: savunma sektöründe bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi, 7*(4), 66-91.

Titrek, Os., Bayrakçı, M., & Zafer, D. (2009). Öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin görüşleri. Uluslararası *Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 17, 1-28.

Uysal, Ş., Sarıer, Y., & Çilek, A. (2019). Türkiye'de öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışlarını etkileyen faktörler: Bir meta-analiz çalışması. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi, 6*(2), 183-202.

Yeşilyurt, H., & Koçak, N. (2014). İş doyumu ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkinin otel işletmeleri açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*(2), 303-324.

EXTENDED ABSTRACT

Organizational citizenship behavior positively affects individual life and organizational structure. This situation makes it necessary to take measures that increase organizational citizenship behavior in employees. Achieving this is possible by knowing well the factors affecting organizational citizenship behavior. Factors affecting organizational citizenship behavior in studies in the literature; performance, motivation, individual needs, organizational

justice, status and hierarchical level, gender, age, employee morale, employee trust, trust in the organization, characteristics of the job, leadership styles of managers, person-organization integration, organizational culture, belonging to the organization, attitudes towards work, They are listed as characteristics of the organization, organizational vision, personality traits of the employees, job satisfaction, organizational commitment and employee approaches to work (Kaya, 2013).

It is known that organizational citizenship behavior, which has an important place in business life, is also of great importance in educational institutions. It is possible for teachers and school administrators, especially those with a busy work schedule, to have high performance in business life and contribute to student development by exhibiting organizational citizenship behaviors at a high level. In order to increase the level of organizational citizenship behavior exhibited by employees in educational institutions, it is necessary to first examine the factors affecting organizational citizenship behavior in educational institutions. This study, carried out in this context, aimed to examine postgraduate theses on the subject of "organizational citizenship" in the field of education and training in Turkey.

Within the scope of this study, theses on organizational citizenship behavior were evaluated using document analysis and bibliometric method. The research was limited only to postgraduate theses published in the national literature. Bibliometric method was used as the research model. The universe of this study consists of postgraduate theses written in the field of organizational citizenship behavior in Turkey. The sample of the study consists of 112 theses that do not have access restrictions on the YÖK National Thesis Center website. In this research, theses with access permission were downloaded and examined by the researchers. A total of 112 theses, including 97 master's theses and 15 doctoral theses, were included in the scope of the research. Frequencies and percentages were used in the analysis of data within the scope of the study. The theses were evaluated separately by the researchers according to the criteria used for the data. A consensus was reached by discussing the studies in which there were differences during the evaluation process. Thus, it is aimed to increase the level of reliability in data entry.

Within the scope of this study, it was aimed to evaluate the master's and doctoral theses written at various universities in the field of organizational citizenship behavior according to various variables. Within the scope of the research, postgraduate theses that were completed between 2005 and 2020, reached the YÖK thesis center and did not have access barriers were examined. The majority of the theses (87%) examined in the research are master's theses. It was determined that 112 theses in the field of organizational citizenship behavior were conducted in 44 different universities. Among the universities in question, Afyon Kocatepe University ranks first with 12 theses. Nearly half of the theses (62) in the field of "organizational citizenship behavior" were written between 2015-2020. The increase in the number of students receiving postgraduate education in parallel with the increase in the number of universities in recent years is thought to be the reason for the increase in the number of theses written in this field between 2015 and 2020.

When the distribution of theses in the field of organizational citizenship behavior was examined within the scope of this research, it was determined that all studies were conducted

on education and training. The fact that research in the field of organizational citizenship behavior is only education and training in terms of subject shows that studies in Turkey are carried out only in schools. This result appears to be compatible with articles in the organizational citizenship literature. As a matter of fact, it is seen that studies on organizational citizenship behavior in our country are often conducted in schools.

In original studies in the literature, it is seen that the factors affecting organizational citizenship and the outcomes of organizational citizenship behavior are examined according to different variables. On the other hand, it is felt that it is a deficiency that the field of organizational citizenship behavior is not covered on different topics in graduate theses. Among the research methods, quantitative research method was chosen in 107 studies. Qualitative research method was used in 2 studies. Additionally, mixed research method was used in 3 studies. 85 studies using simple random sampling method in the sampling method constitute approximately half of the studies. It is thought that the overuse of this method is due to the fact that the population in which the research is conducted is large and the sample groups to be researched are complex. The large size of the population and the difficulty of voluntary participation in the research may be the reasons for the tendency to resort to simple random sampling method. Considering the positive effects of organizational citizenship behavior on administrators, teachers, parents and students in educational institutions, studies can be carried out to increase the level of organizational citizenship behavior in schools.